

Justitiedepartementet  
Diarienummer Ju2021/03004

Per e-post till:  
ju.remissvar@regeringskansliet.se  
ju.L5@regeringskansliet.se.

## Yttrande över betänkandet Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (SOU 2021:68)

Göteborgs tingsrätt, som i allt väsentligt anser att utredningens förslag är välgrundade, lämnar de synpunkter som följer nedan.

### Angående straffteoretiska utgångspunkter

Utredningen ger en heltäckande bild av de straffteoretiska utgångspunkterna för betänkandet. Utredningen anför i sammanhanget bland annat att det mest omedelbara sättet att höja straffnivån för en brottstyp är att höja straffskalans minimum. Vidare anför utredningen att straffvärdebedömningar alltid ska utgå från straffskalans minimum och att straffvärdet därefter kan öka under förutsättning att det finns omständigheter som talar för att det finns relevanta skillnader i jämförelse med de minst straffvärda fallen (betänkandet s. 137). Detta senare uttalande ställer sig tingsrätten frågande till. Enligt tingsrättens mening är utgångspunkten vid straffvärdebedömningen i ett enskilt fall alltid den för brottet (eller brotten) tillämpliga straffskalan. Placeringen av det enskilda brottet på den aktuella straffskalan sker med tillämpning av de principer som anges i 29 kap. brottsbalken. I vilken utsträckning den angivna utgångspunkten haft betydelse för utredningens förslag kan tingsrätten emellertid inte avgöra.

### Angående föreslagna straffskärpningar

De resonemang som utredningen för gällande straffskärpningar för vissa brott framstår som välgrundade utifrån de av utredningen angivna utgångspunkterna. Tingsrätten anser dock att det finns skäl att understryka att föreslagna straffskärpningar kommer att träffa personer som begår brott utanför kriminella nätverk. Utredningen för resonemang om detta men frågan bör belysas i ett vidare perspektiv i den fortsatta beredningen, med hänsyn till de många utredningar om straffskärpningar som under senare år genomförts och alljämt genomförs.

#### 4 kap. 1 b § och 16 kap. 5 a § brottsbalken

Enligt tingsrättens mening förefaller den föreslagna bestämmelsen om främjande av ungdomsbrottslighet vara förenad med bevissvårigheter vad gäller bl.a. fullbordanspunkten. Därtill framstår gränsdragningen mellan tillämpningen av bestämmelsen i förhållande till den föreslagna ändringen avseende människoexploatering som svårbedömd. Frågorna bör adresseras och föranleda ytterligare analys i den fortsatta beredningen.

#### 8 kap. 5 § brottsbalken

Tingsrätten anser att utredningens förslag att rån avseende betalningsverktyg ska omfattas av straffbestämmelsen framstår som väl avvägt. Den föreslagna justeringen av bestämmelsen i en punktlista framstår också som förhållandevis tydlig. Enligt tingsrättens mening skulle den emellertid bli ännu tydligare om man inte valde olika hänvisnings sätt till andra brott i punktlistan. Exempelvis kan de föreslagna punkterna 2 och 3 hänvisa till ”begår olovlig befattning med betalningsverktyg enligt 9 kap. 3 c § första stycket 1” och ”begår utpressning”.

Vidare är skälen som utredningen anför när det gäller varför motvarnsfallet endast ska avse ”stöldfallet” inte helt övertygande. Även med beaktande av det som utredningen anför om att incitamentet för att återta ett betalningsverktyg inte är detsamma som vid tillgrepp av kontanter eller annan egendom framstår det inte som helt konsekvent att låta tillgrepp av en liten summa kontanter kunna motivera motvarnsfallet av rån medan tillgrepp av t.ex. ett kreditkort inte ska kunna motivera det. Det bör därför i den fortsatta beredningen övervägas om även andra situationer än stöldfallet borde kunna föranleda motvarnsfallet av rån. Som utredningen anför behålls dessutom nuvarande andra stycket i 8 kap. 5 § brottsbalken (om än i nytt stycke enligt den föreslagna paragrafen), vilket innebär att de mindre allvarliga fallen kan hänföras dit. Det skulle gälla även om motvarnsfallet omfattade fler fall än i dag.

Tingsrätten noterar att utredningen, trots språkliga moderniseringar, valt att låta begreppet ”våld å person” vara kvar i den föreslagna lagtexten. Även med beaktande av att begreppet har en avgränsad straffrättslig innebörd borde ett modernare uttrycks sätt kunna väljas.

Tingsrätten noterar även att det i författningskommentaren till bestämmelsens fjärde stycke anges att stycket omfattar ”betalningsinstrument”, men att det i lagtexten anges ”betalningsverktyg”. Om någon skillnad är avsedd bör det tydliggöras i författningskommentaren. Annars bör det övervägas att samordna begreppen.

#### 29 kap. 2 a § brottsbalken

Tingsrätten anser att de resonemang som utredningen för angående den nya bestämmelsen framstår som väl avvägda. En aspekt som kan vara av intresse men

som tingsrätten anser inte är i tillräcklig grad belyst är relationen mellan den föreslagna paragrafen och den befintliga bestämmelsen i 29 kap. 2 § brottsbalken, som innehåller försvårande – dock inte synnerligen försvårande - straffvärdesomständigheter. Tingsrätten bedömer att det, genom tillskapandet av en ny egen paragraf, finns en risk för att omständigheter av det slag som anges i 29 kap. 2 § kan få mindre betydelse i fall där det också föreligger omständigheter enligt den föreslagna nya bestämmelsen. Frågan bör uppmärksammas i den fortsatta beredningen.

### **29 kap. 4 § brottsbalken**

Utredningen föreslår att återfall i brott ska beaktas i större utsträckning än i dag vid straffmätningen. Utredningens förslag grundas på bedömningen att det finns anledning att hålla isär återfallsskärpning som följer av utebliven privilegiering från återfallsskärpning som innebär en strängare straffmätning (s. 390). Tingsrätten ifrågasätter av nedan angivna skäl om förslaget – i vart fall i fråga om påföljdsval – får den effekt som eftersträvas.

När det gäller påföljdsvalet framgår av lagtexten – såväl den nuvarande som den föreslagna – att rätten vid straffmätningen, utöver brottets straffvärde, i skärpande riktning ska ta hänsyn till återfall om inte förhållandet beaktas genom påföljdsvalet. Motsatsvis innebär det, såvitt tingsrätten kan förstå, att när återfallet leder till en strängare påföljd så ska inte återfallet beaktas ytterligare. Den ändring i bestämmelsen som utredningen föreslår tycks inte ändra på detta förhållande. Det torde innebära att när utebliven privilegiering följer av ett strängare påföljdsval ska straffet inte skärpas ytterligare med stöd av 29 kap. 4 § brottsbalken.

Tingsrätten anser vidare att paragrafen skulle bli mer lättillämpad och förutsägbar om det gjordes en tydligare uppdelning mellan vad som är huvudregel och undantag. En paragraf av det slaget torde utan vidare kunna innehålla de delar som dagens lagtext och utredningens förslag, med beaktande av ovan angivna synpunkter, innehåller. Strukturen i exempelvis 34 kap. 5 § brottsbalken (om förverkande av villkorligt medgiven frihet) torde kunna tjäna som förebild för en sådan paragraf som tingsrätten efterfrågar.

### **1 § narkotikastrafflagen**

De resonemang som utredningen för gällande att en särskild straffskala bör införas för narkotikabrott som innefattar försäljning eller annan befattning med narkotika som är avsedd att säljas, framstår som välgrundade. Det kan emellertid ifrågasättas om inte också andra former av överlåtelse bör omfattas av förslaget.

### Konsekvensanalys

Tingsrätten vill betona vikten av att beakta mindre kostnadskrävande reformer på aggregerad nivå på sätt som lyfts fram i betänkandet (s. 472). Så som anges där finns det annars en betydande risk att reformer som var för sig framstår som begränsade till sin omfattning sammantaget leder till en ökning av arbetsbördan på ett sätt som negativt påverkar möjligheten att klara sitt uppdrag.

Härutöver bedömer tingsrätten att utredningens förslag kan få tämligen omfattande konsekvenser för domstolarna, inte minst med anledning av att det kan förväntas fler fristmål. Tingsrätten ifrågasätter om förväntade kostnadsökningar ryms inom befintliga anslag.

---

I handläggningen har deltagit chefsrådmannen Jennie Mellbin och rådmannen David Longum Caldevik. Föredragande har varit tingsfiskalen Filip Engström.

Jennie Mellbin

Filip Engström